

MOŽNOSTI OCHRANY PRVKOV ÚZEMNÝCH SYSTÉMOV EKOLOGICKEJ STABILITY (ÚSES) V ÚZEMNOM ROZVOJI MIEST A OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Doc. Ing. arch. Jarmila HÚSENICOVÁ, Ph.D.

*Katedra architektúry, Stavebná fakulta, Slovenská technická univerzita Radlinského 11,
813 68 Bratislava*

husenc@svf.stuba.sk

Anotácia

„Trvalo udržateľný územný rozvoj“ sa opiera o optimálne možnú integráciu činností a funkcií v území a ich následný synergický efekt. Je objektívne nevyhnutné hľadať spôsoby adekvátneho regulovania činností a využitia možností ochrany prvkov ÚSES pomocou záväzných regulatívov priestorového usporiadania a funkčného využívania katastrálneho územia obce územne stabilizovaných na 10 až 15 rokov dopredu.

Na aktivity, konkrétne uvedené v Základných programových dokumentoch podpory regionálneho rozvoja je možné uchádzať sa o finančnú podporu zo štrukturálnych fondov Európskej únie a z Kohézneho fondu EÚ formou predkladania projektov na realizáciu týchto aktivít (činností).

Úvod

Koncept územných systémov podporujúcich ekologickú stabilitu krajiny sa formoval v ČSFR v 80-tych rokoch 20. storočia a bol podmienený naliehavou potrebou zastaviť technokratickú deštrukciu krajiny.

Generel Nadregionálneho územného systému ekologickej stability SR bol vypracovaný na URBION-e v Bratislave v rámci tímu partnerov-expertov od Brna až po Košice v roku 1991. GNÚSES bol schválený uznesením vlády SR č.319 27.04.1992.

Tendencie procesu územného rozvoja s cieľom optimálneho usporiadania územia sú preferované všetkými hospodársky vyspelými západnými štátmi. Ide najmä o Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Rakúsko a ďalšie západoeurópske štáty. Usporiadanie územia sa tu chápe ako "prevádzkovo" vhodné rozloženie činností a usporiadania funkcií v území, a tým i o ich čo najlepšie vzájomné prepojenie.

Východiská

Termín "**usporiadanie**" (l,amenagement, Ordnung) má dnes v Európe relatívne prednosť pred pojmom "**územné plánovanie**", (town and country planning vo Veľkej Británii). Je výstižnejší a komplexnejší, zahŕňa filozofiu rozloženia činností v priestore, akceptuje centrálnu i miestnu funkciu rozloženia riadenia rozvoja v území, zahŕňa plánovanie, financovanie, realizáciu, udržiavanie a predovšetkým uplatňuje požiadavku vyváženej spoluúčasti partnerov- aktérov v území.

Uplatňovanie AGENDY 21 a vyhodnocovanie ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike: Kým Stockholmská konferencia Organizácie spojených národov (OSN) o životnom prostredí v roku 1972 venovala pozornosť len otázkam starostlivosti o životné prostredie ľudí, Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) 3. až 14. júna 1992 v Rio de Janeiro sa zamerala na všestranné otázky hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja (trvalo udržateľného rozvoja - TUR). UNCED prijala v rezolúcii č. 1 Deklaráciu z Rio de Janeiro o životnom prostredí a

rozvoji (Riodeklaráciu) a Agendu 21. storočia (**AGENDA 21**) ako základné východiskové a koncepcné dokumenty **Slovenská republika súhlasila s prístupím k Rio-deklarácii a k AGENDE 21** uznesením vlády SR z 8. septembra 1992 č. 118. Uplatňovanie zásad trvalo udržateľného rozvoja sa premietlo aj do **Európskej dohody o pridružení** (Luxemburg, 1993), na to, aby viedli k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju Slovenskej republiky a budú sa riadiť zásadou trvalo udržateľného rozvoja."

Postupne by až na úrovni okresov a obcí mali byť vypracované a uplatňované tzv. Miestne Agendy 21. Tieto skutočnosti by mali už zahrnúť aj dokumenty, ako je **Návrh koncepcie štátnej regionálnej politiky** a najmä **Zásady a pravidiel tvorby regionálnych rozvojových koncepcií.**

"Trvalo udržateľný územný rozvoj" sa opiera o optimálne možnú integráciu činností a funkcií v území a ich následný synergický efekt. Možno ho interpretovať ako optimalizovaný proces v časopriestore bez uprednostňovania jednej generácie pred druhou, ako požiadavku na dynamickú rovnováhu medzi činnosťou ľudí, životným prostredím a prírodnými zdrojmi (ekonomickými, sociálnymi, enviromentálnymi, prírodnými a kultúrnymi aspektami) a rozmachom - rastom.

Kým vo Francúzsku je územný rozvoj integráciou ekonomického a územného plánovania, na Slovensku ešte iba prebieha ich transformácia (od roku 1990 do roku 2002 bola kompetencia stavebného a územno-plánovacieho úradu na Ministerstve životného prostredia SR, ale od roku 2003 sú už obidve kompetencie na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Zákon č.503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č.351/2004 Z.z. ustanovuje podmienky finančnej podpory regionálneho rozvoja a pôsobnosť orgánov štátnej správy, obcí a vyšších územných celkov, ktorými sú podľa osobitného zákona samosprávne kraje,¹⁾ pri poskytovaní tejto podpory.

Základné pojmy:

- **región** je územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek,

- **regionálny rozvoj** je trvalý rast hospodárskeho potenciálu a sociálneho potenciálu regiónu, čo zvyšuje jeho hospodársku úroveň, výkonnosť, konkurencieschopnosť a životnú úroveň jeho obyvateľov; región tak prispieva k hospodárskemu rozvoju a k sociálnemu rozvoju krajiny.

Hlavné ciele podpory regionálneho rozvoja sú okrem iného:

- zabezpečiť vyvážený hospodársky rozvoj a sociálny rozvoj Slovenskej republiky,
- opatrenia na ochranu a tvorbu životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie,
- podpora efektívneho využívania prírodných zdrojov regiónu,
- podpora pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

Základné programové dokumenty podpory regionálneho rozvoja:

- národný plán regionálneho rozvoja,
- Rámec podpory spoločenstva,
- operačný program,^{4a)}
- regionálny operačný program,

- sektorového operačného programu,
- jednotného programového dokumentu,^{4b)}
- strategického programového dokumentu pre Kohézny fond,^{4c)}
- programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja,
- programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- programu Iniciatívy Európskych spoločenstiev.^{3a)}

Zameranie, vypracúvanie a uskutočňovanie operačného programu, jednotného programového dokumentu, regionálneho operačného programu a sektorového operačného programu určuje vláda.

Národný plán je základný strednodobý strategicko–plánovací dokument na rozvoj regiónov vypracovaný spravidla na päť až sedem rokov. Obsahuje analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry v regiónoch a potenciálu potrebného na ich rozvoj, určenie rozvojových cieľov a prvoradých úloh potrebných na dosiahnutie týchto cieľov vrátane stratégie, plánovaných činností a vplyvu na životné prostredie. **Národný plán obsahuje tiež rámcový návrh finančného a administratívneho zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja.**

Regionálny operačný program je strednodobý dokument vypracovaný na úrovni druhého stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek, ktorý obsahuje analýzu hospodárskej situácie a sociálnej situácie regiónu, ciele a prvoradé potreby v rozvoji regiónu, súhrnný popis opatrení plánovaných na dosiahnutie cieľov a prvoradých potrieb v rozvoji regiónu, **rámcový finančný plán a ustanovenia na jeho zabezpečenie.**

Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia je doménou **Zákona č. 50/ 1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) z 27. apríla 1976 v znení neskorších noviel (Zmena: 24/2006 Z.z.).**

Územnoplánovacia dokumentácia komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, zosúladzuje záujmy a činnosti ovplyvňujúce územný rozvoj, životné prostredie a ekologickú stabilitu a ustanovuje regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využívania územia. Územnoplánovacia dokumentácia sa spracúva pre stupeň celoštátny, regionálny, pre obce a časti obce.

Územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD) tvoria:

- a) Koncepcia územného rozvoja Slovenska,
- b) územný plán regiónu,
- c) územný plán obce (ÚPN-O),
- d) územný plán zóny (ÚPN-Z).

Územnoplánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie Slovenskej republiky, regiónov a obcí. Odvetvové koncepcie ústredných orgánov štátnej správy a koncepcie rozvoja obcí a iné programy týkajúce sa hospodárskeho, sociálneho alebo kultúrneho rozvoja musia byť v súlade so záväznými časťami územnoplánovacej dokumentácie (§ 13 stavebného zákona).

Základné nástroje územného plánovania sú:

územno-plánovacie podklady (ÚPP),
 územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD),
 územné rozhodnutie (ÚR) :

Konkrétny príklad riešenia v katastrálnom území obce Vlčany

Ako **príklad možnosti ochrany prvkov ÚSES** uvediem konkrétne skúsenosti z vypracovania ÚPD - **územného plánu obce VLČANY** na juhu Slovenska v údolnej nive Váhu pod Šaľou:

Štruktúra textovej a grafickej časti zodpovedá vyhláške MŽP SR č. 55/2001 o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii a Metodickému usmerneniu obstarania a spracovania územného plánu obce MŽP SR z roku 2001.

ÚPN-O sa člení na textovú a grafickú časť a obsahuje samostatnú prílohu záväznú časť a smernú časť riešenia ÚPN-O.

1. Súbežne s etapou Prieskumy a rozboru sme vypracovali Krajinno-ekologický plán katastrálneho územia obce. V záverečnej etape návrhu územného plánu obce sa prvky ÚSES integrovali najmä do **Výkresu ochrany prírody a tvorby krajiny – prvky územného systému ekologickej stability M 1:10 000**.
2. Strategickú dôležitosť majú **Komplexný výkres priestorového usporiadania a funkčného využitia územia a Výkres záväzných častí riešenia a verejnoprospešných stavieb územia a rozvojových lokalít (M 1:5 000)**, a preto je veľmi dôležité, čo sa dostane z ochrany prvkov ÚSES do jeho obsahu.

Hlavným cieľom riešenia je zabezpečenia harmonického a cieľavedomého rozvoja obce s prioritným smerovaním územného rozvoja v prospech kvality života obyvateľov riešením urbanistických funkcií bývania, priestorov aktívnej rekreácie, turizmu a regenerácie síl, s primeranou výrobnou základňou a potrebnou obslužnou a technickou infraštruktúrou v symbióze s prírodným potenciálom celého katastrálneho územia obce Vlčany podľa princípov trvalo udržateľného rozvoja . Predmetom riešenia je zabezpečenie územnoplánovacej dokumentácie ako základného územnoplánovacieho nástroja, ktorý bude komplexne riešiť územný rozvoj obce a bude slúžiť aj ostatným účastníkom procesu povoľovania a realizácie plánovaných zámerov územného rozvoja obce so stanovením najmä: zásad a regulatívov priestorového usporiadania a funkčného využívania územia obce v nadväznosti na okolité územie, prípustných, obmedzených a zakázaných funkčných využívaní jednotlivých plôch a intenzitu ich využitia, zásad a regulatívov umiestnenia občianskeho vybavenia, verejného dopravného a technického vybavenia, zásad a regulatívov ochrany a využívania prírodných zdrojov, zachovania kultúrno-historických hodnôt a významných krajinných prvkov, zásad a regulatívov starostlivosti o životné prostredie, územného systému ekologickej stability a tvorby krajiny, vrátane plôch zelene, hraníc medzi súvisle zastavaným územím obce alebo územím určeným na zastavanie a ostatným územím obce, plôch pre verejnoprospešné stavby, na vykonanie asanácie a pre chránené časti krajiny.

Na aktivity, uvedené v Základných programových dokumentoch podpory regionálneho rozvoja je možné uchádzať sa o finančnú podporu zo štrukturálnych fondov Európskej únie a z Kohézneho fondu EÚ formou predkladania projektov na realizáciu týchto aktivít (činností).

Riešené územie je vymedzené rozsahom v hraniciach celého administratívno-správneho územia obce Vlčany, tvoreného katastrálnym územím obce Vlčany s rozlohou 3 976 ha.

Väzby vyplývajúce z riešenia a zo záväzných častí územného plánu regiónu (ZÁVAZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA): napr. v oblasti poľnohospodárskej výroby a lesného hospodárstva: rešpektovať pri ďalšom rozvoji územia poľnohospodársky pôdny fond a lesný pôdny fond ako jeden z faktorov limitujúcich urbanistický rozvoj, zabezpečiť protieróznú ochranu poľnohospodárskeho pôdneho fondu využitím vegetácie v rámci riešenia projektov pozemkových úprav a agrotechnickými opatreniami zameranými na optimalizáciu štruktúry pestovaných plodín v nadväznosti na prvky územného systému ekologickej stability, atď. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a ochrany pôdneho fondu: zabezpečiť v miestach s intenzívnou veternou a vodnou eróziou protieróznú ochranu pôdy uplatnením prvkov územného systému ekologickej stability, a to najmä biokoridorov, [prevažne v oblastiach Podunajskej pahorkatiny], zabezpečovať nástrojmi územného plánovania ekologicky optimálne využívanie územia, rešpektovanie, prípadne obnovu funkčného územného systému ekologickej stability, biotickej integrity krajiny a biodiverzity na úrovni národnej, regionálnej aj lokálnej, čo v území Nitrianskeho kraja znamená venovať pozornosť predovšetkým: chráneným územiam v biokoridoroch pozdĺž hlavných tokov: biokoridor Dunaj, Malý Dunaj a Váh, atď.

Základné demografické, sociálne a ekonomické rozvojové predpoklady obce:

Obec Vlčany je súčasťou okresu Šaľa. V okrese je celkom 13 obcí a 54 000 obyvateľov. Najväčšia obec je Šaľa s 24 564 obyvateľmi. V okrese Šaľa v období rokov 1991 – 2001 bol zaznamenaný mierny pokles obyvateľov (-159). Demografický potenciál charakterizujú nasledovné údaje: charakteristika dynamiky rastu počtu obyvateľov, výhľadová veková skladba, index rastu, prirodzený prírastok, migrácia.

V obci Vlčany bývalo ku dňu sčítania obyvateľov, domov a bytov, k 26. 5. 2001, celkom 3 394 obyvateľov.

Tab. 1: Ekonomická aktivita obyvateľov

Rok	Trvale bývajúce obyvateľstvo (TBO)			Ekonomicky aktívne osoby (EAO)		Podiel EAO z TBO
	spolu	muži	ženy	spolu	odch. za prácou	%
2001	3 394	1 627	1 767	1 618	601	47,7

Perspektíva vývoja preukazuje pokles obyvateľov predproduktívneho veku a mierny nárast obyvateľov poproduktívneho veku.

Navrhované etapy rozvoja obce:

Pri riešení územného plánu sa pre obec Vlčany uvažuje s dvoma etapami rozvoja obce:

- do roku 2015 3 400 obyvateľov - návrh
- do roku 2025 3 500 obyvateľov - výhľad

Vplyv celospoločenských zmien na budúci vývoj obyvateľov

V obci Vlčany sa predpokladá využívanie komparatívnych výhod:

modernej, biologicky nenarušenej produkcie poľnohospodárskej výroby potravinárskych a technických plodín, geotermálneho vodného zdroja pre účely výrobných produkcie, prípadnej alternatívnej energie (tepelné čerpadlá) a Wellness turistiky - rekreačno-športových zariadení, poskytovania špeciálnych služieb a potrieb nielen pre vlastné obyvateľstvo, ale i pre širší sídelný priestor.

V konkrétnom prípade obce Vlčany možno očakávať nasledovný vývoj v zložení obyvateľstva pod:

	2001	2020
do 15 rokov	17,7 %	16,5 %
od 15 do 65 rokov	66,5 %	65,5 %
nad 65 rokov	15,8 %	18 %

Dá sa však predpokladať zníženie počtu ekonomicky činných obyvateľov pod úroveň 48 % (vplyv globalizačných účinkov a najmä vplyv vedecko-technického a technologického rozvoja).

Pracovné podmienky budú vždy viazané k možnostiam prírodného potenciálu územia a k potrebám širšieho okruhu obyvateľstva. S migráciou ako zdrojom populačného rastu sú spojené popri rozvoji hospodárskych aktivít a tvorbe pracovných príležitostí, najmä nová bytová výstavba a rozvoj sociálnej infraštruktúry. Celospoločenské zmeny v spôsobe financovania investičnej výstavby, proces transformácie ekonomiky, nové vlastnícke vzťahy k nehnuteľnostiam, problematika verejných investícií budú pôsobiť i na dynamiku výstavby bytov a rodinných domov, ich foriem a rozmiestnenia v území. Pri vývoji osídlenia bude stále výraznejšie do kritériálnych preferencií vstupovať **faktor kvality životného prostredia**. Polohový faktor a polohová renta ako ekonomické faktory budú tiež významným spôsobom ovplyvňovať vývoj osídlenia a rozvoj bývania. Zvýšenie počtu obyvateľov v podstate nie je veľké, ale jeho zabezpečenie si vyžaduje vytvorenie podmienok: v ponuke zamestnania, v možnostiach podnikania, v ponukách pozemkov pre výstavbu rodinných domov, penziónov, apartmánov, bytových domov a vybavenostnej infraštruktúry, v udržiavaní a zveľaďovaní príťažlivosti životného prostredia - krajinného obrazu celého katastrálneho územia obce Vlčany. .

Strategické ciele usmerňovania demografického vývoja.

Keďže prirodzený prírastok nezabezpečuje jednoduchú reprodukciu, uvedené požiadavky sa dajú dosiahnuť len migráciou obyvateľstva do obce. Uvedený cieľ je možné dosiahnuť len vytváraním podmienok pre rozvoj bývania a s tým súvisiacej infraštruktúry, a to záujme stabilizácie mladých obyvateľov a získania nových obyvateľov. Len samotný rozvoj obytnej funkcie nepostačuje, ale vyžaduje sa i všestranná podpora vhodných podnikateľských aktivít využívajúcich potenciál a polohu územia a obce. Rozhodujúcim rozvojovým potenciálom obce je výskyt prírodných zdrojov termálnej vody, mierne klimatické pásmo, veľká rieka, lužné lesy s mokraďami, blízkosť Chráneného vtáčieho územia NATURA 2000 – 5. Dolné Považie s unikátnymi druhmi (k.ú. Palárikovo atď...), vysoko produkčné poľnohospodárske pôdy, potenciál poľovnej zveri a rybolovu.

Návrh funkčného využitia územia obce

Funkčné využitie vymedzeného územia tvorí prevažne obytné územie a zmiešané územie jadra obce s námestím a obostavaná časť štátnej cesty II / 573 v intraviláne obce s občianskou vybavenosťou, navrhovaný relaxačno- rekreačný areál s využitím prírodného vrtu termálnej

vody a výrobné územie nadväzujúce na bývalé poľnohospodárske závody, ktoré sa bude profilovať na ekologicky nezávadnú výrobu a výrobné služby. Zmiešané územie je v jadre územia obce.

Návrh funkčného využitia územia obce s určením prevládajúcich funkcií: - obytné územie, - zmiešané územie, - výrobné územie, - rekreačno-relaxačné územie, a o určenie: prípustného, obmedzujúceho, zakazujúceho funkčného využitia. , *návrh ochrany prírody a tvorby krajiny, vrátane prvkov územného systému ekologickej stability a ekostabilizačných opatrení*

Ochrana krajiny a významné krajinárske a ekologické štruktúry

V tejto časti nadväzujeme na Krajinno-ekologický plán katastrálneho územia obce Vlčany. Podľa neho väčšia časť katastrálneho územia sa bude využívať i naďalej ako orná pôda, menšia časť ako medzihrádzové lužné porasty. V krajine by sa mala výraznejšie prejavovať i lesná a trávnatá časť bývalého ramena Váhu (Pod lesom, Dubové a Pastierske), ako i menšie zvyšky mokradí, poprípade jazierka (Kapustnice, Dubové) alebo jamy po ťažbe štrku, štrkopiesku v severnej a západnej časti obce. V zastavanom území obce sa zvýrazňuje staré koryto Váhu, ktoré bude i v rozvoji využívané ako rybníky, resp. rekreačná plocha. Katastrálne územie obce Vlčany patrí do prvého stupňa ochrany.

Pri vymedzení ekosystému biocentier sa vychádzalo z požiadavky vytvorenia trvalých podmienok na rozmnožovanie, úkryt a výživu organizmov, na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev. Tieto podmienky vytvárajú porasty potenciálnej vegetácie okolo Váhu - Somola, Pri farme.

Podľa tohto v nadväznosti na rieku Váh sa identifikovalo biocentrum regionálneho významu okolo severnej hranice katastrálneho územia. Toto územie sa týka katastrálnych častí Somola, Batoňa a Bábsky háj. Regionálne biocentrum sa skladá zo stromových a krovitých porastov, trvalých trávnych porastov mäkkého luhu. Tvoria ho fytocenózy vysokokmenných vrbovo-topoľových lesných plôch a krovité vrbiny a všetky ich vývojové štádiá odlišujúce sa od poschodia stromov. Počet druhov v bylinnej vrstve je pomerne nízky, pokryvnosť je však vysoká. Je závislá najmä od trvania záplav.

Interakčný prvok tvoriaci náznak prepojenia nadregionálneho biokoridoru a pôsobiaci na okolité časti krajiny je "Vlčianske mŕtve rameno", ktoré je v časti Horné lúky, Pod lesom, Dubové a Pastierske. Tvoria ho väčšinou lesné a krovité porasty a TTP. V interakčnom území sa nachádza i línia vodnej plochy, menšie jazierka a mokrade. Jeho výraznou ekologickou súčasťou je prírodný prvok v piatom stupni ochrany "Vlčianske jazierko".

Stromové a krovité porasty sú pozostatky mäkkého lužného lesa v okolí koryta bývalého Váhu alebo sú v kategórii lužných lesov nížinných. V katastrálnom území sa nachádza i územie s močiarimi, slatinami, rašeliniská, vlhké lúky, tečúce a stojaté vody, vodné plochy s rybníkmi. Tieto ostali po vybudovaní systému zavlažovania a odvodňovania územia (v časti Dubové, Kapustnice, Pastierske a Dolná lúka). Niektoré súčasné mokrade, resp. jazierka vznikli po ťažbe štrkopieskov.

Po regulácii Váhu starý tok je využívaný ako rybník, ktorý tvorí ekologicky a krajinársky zaujímavú časť krajiny a je potrebné ho zachovať a chrániť. Zamokrené (podmáčané) lúky sa nachádzajú v hraniciach interakčného prvku v okolí Vlčianskeho mŕtveho ramena.

Stromoradia okolo poľných ciest a kanálov vytvárajú charakteristický vzhľad krajiny a prispievajú k ekologickej stabilite. V tejto súvislosti je potrebné udržiavať súčasné stromoradia, resp. krovité porasty v okolí poľných ciest, kanálov, a poľnej cesty zo Somoly do Bufy (hodnotná orechová alej).

Výraznejšie sa navrhuje rozšírenie stromovej vegetácie okolo Kolárovskeho kanála (zelený pás).

V katastrálnom území obce Vlčany sa nachádzajú PP: Vlčianske mŕtve rameno

- prírodná pamiatka Vlčianske mŕtve rameno má celkovú výmeru 8,23 ha, z toho lesná pôda má 6,47 ha. Územie PP predstavuje jednu z posledných ukážok zvyšku mŕtvych ramien Váhu s pomerne dobre zachovaným lesným pásom brehových porastov s typickými hydrofilnými biocenózami.
- PP bola vyhlásená nariadením ONV Galanta č. 11-V/1983 z 9.9.1983. Bábske jazierko
- prírodná pamiatka Bábske jazierko má celkovú výmeru 3,52 ha, z toho vodná plocha je 3,52 ha. Jazierko lemujú Dunajské lúky. Lokalita je jedným z posledných pomerne dobre zachovaných h mŕtvych ramien Váhu s otvorenou vodnou hladinou, s výskytom typickej flóry a fauny. Stromový porast okolo vodnej plochy je prirodzeným vetrolamom.
- PP bola vyhlásená nariadením ONV Galanta č. 11-V/1983 z 9.9.1983. V katastrálnom území obce Neded sa nachádza PP: Jahodnianske jazierko.

Na území uvedených PP platí piaty stupeň ochrany. Podľa § 23 zákona č. 543/2002 Z.z. určí krajský úrad:

- vymedzenie hraníc PP, vymedzenie hraníc ochranného pásma, podrobnosti o územnej ochrane PP územnú a časovú dobu platnosti.

Územie PP vo Vlčianskom mŕtvom ramene a na Bábskom jazere je narušené blízkosťou objektov poľnohospodárskych fariem (kolízia).

Uvedené prírodné časti v katastrálnom území v návrhu ÚPN-O sú vyznačené ako významné prírodné prvky vychádzajú z územného systému ekologickej stability širšieho územia ako je katastrálne územie. V územnom pláne sa z KEP preberá aj číselné značenie. V území sa predpokladá intenzívne využívanie poľnohospodárskej pôdy.

Poľnohospodárska pôda reprezentuje v území krajinu pšenično-kukuričnú s prevahou chovu ošípaných. Zaberá viac ako 80 % plochy katastrálneho územia obce. Súčasné a navrhované katastrálne územie obce má podľa Úradu geodézie, kartografie a katastra SR 3 976 ha. Je zaradené do typu poľnohospodárskej krajiny č. 1110 b: typ krajiny s najdlhším vegetačným obdobím, podtyp s najmiernejšou zimou, krajina s najväčšou potrebou doplnkovej vlahy, bez potenciálnej vodnej erózie pôd. Typ krajiny je s prevahou oráčin, podtyp s veľkou intenzitou poľnohospodárskej výroby. Z hľadiska chemizmu sú pôdy plne nasýtené, neutrálne a karbonátové, so strednou zásobou prijateľného fosforu v ornici.

V riešenom území nie sú navrhované žiadne chránené územia európskeho významu CHÚEV, ani chránené vtáčie územia CHVÚ, ale v blízkosti sa nachádza Chránené vtáčie územie NATURA 2000 – 5. Dolné Považie s unikátnymi druhmi napr. krakľa belasá (k.ú. Palárikovo, Tvrdošovce, atď...).

Starostlivosť o životné prostredie z hľadiska rozvoja obce koncept územného plánu zameriava okrem iného na dôsledné zabezpečovanie separovaného zberu odpadov a trvalo udržateľné nakladanie s ním. Znečisťovanie ovzdušia podľa celoštátneho vykazovania REZZO je v katastrálnom území v súlade (s povoleným limitom) so zákonom č. 478/2002 Z.z. a vyhláškou MŽP SR č. 60/2003 Z.z. v ÚPN-O sa nenavrhujú funkcie znečisťujúce ovzdušie.

Funkcie zelene sú rozložené v intraviláne a v katastrálnom území nasledovne:

V intraviláne ide o: zachovanie regionálneho biokoridoru stromovej, krovinnej a bylinnej vegetácie pozdĺž oblúku Mŕtveho ramena starého Váhu s lesoparkovými úpravami, parkové námestie v centre obce, nový park 2 ha v novom polyfunkčnom centre pri základnej škole na Školskej ulici, zachovanie parkov na uliciach Marha alló a Lóger, zachovanie a vysádzanie alejí a dominantných stromov s dotvorením uličným mobiliárom (lavičky, orientačné tabule, nádoby na odpady a pod.),

prepojené s extravilánom sieťou poľných ciest pozdĺž kanálov s líniovou vegetáciou a remízkami.

NÁVRH ÚZEMNÝ PLÁN OBCE VLČANY - Z á v ä z n á č a s ť

Závazná časť obsahuje návrh regulatívov územného rozvoja s podrobne formulovanými zásadami priestorového usporiadania a funkčného využívania územia a návrh vymedzenia verejnoprospešných stavieb (VPS). Zásady a regulatívy obsahujú záväzné (obligatórne) pravidlá, vrátane nezáväzných doporučujúcich (fakultatívnych) častí, ktoré stanovujú opatrenia v území, určujú podmienky jeho využitia a pravidlá pre umiestňovanie stavieb. Z dôvodu potreby zabezpečenia plynulej regulácie rozvoja obce je nutná súčinnosť troch nasledujúcich regulačných úrovní: regionálna (ÚPN-VÚC, ÚPN regiónu), komunálna – na úrovni obce (ÚPN-O), zonálna – menšie priestorové jednotky v rámci obce (ÚPN-Z).

Zásady a regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využívania územia

Pri tvorbe zásad sa vychádzalo najmä z ekologických limitov využitia územia, s akcentovaním ochrany a tvorby životného prostredia, z funkčno-prevádzkových a kompozično-priestorových rozvojových požiadaviek na budúci rozvoj obce. Základná rozvojová koncepcia ÚPN-O rešpektuje rozvojové zámery regionálnej úrovne, vyplývajúce zo záväznej časti ÚPN-VÚC Nitrianskeho kraja.

Scenár vývoja obce Vlčany je stabilizačný a vychádza z predpokladov možného rozvoja v západoslovenskom sídelnom zoskupení polarizovanej polycentrickej priestorovej sústavy okolitých miest (Šaľa, Galanta, Dunajská Streda, Kolárovo, Nové Zámky, Šurany, Nitra) s potenciálnymi samostatne udržateľnými vidieckymi sídlami, ako sú obce Vlčany, Neded a pod.

Katastrálne územie obce Vlčany sa bude využívať najmä ako sídelné, poľnohospodárske, prírodné vodné, mokrad'ové, lesné a rekreačné územie. V návrhu záväznej časti sa postupuje podľa ods. 6 § 12 a ods. 14 § 12 vyhlášky MŽP SR č. 55/2001, podľa ktorých sa územie vo vnútri navrhovaného intravilánu člení na: **1) obytné územie, 2) zmiešané územie, 3) výrobné územie, 4) rekreačné územie.**

V návrhu funkčného využitia územia obce ide o určenie prevládajúcich funkcií a o určenie:

prípustného, obmedzujúceho, zakazujúceho funkčného využitia.

Základné charakteristiky obsahujú: stanovenie základnej urbanistickej koncepcie a kompozície obce, vymedzenie potrieb bývania, občianskej vybavenosti, rekreácie, výroby, dopravy, zelene a ostatných plôch, zásady ochrany a využitia kultúrno-historických a prírodných hodnôt.

Uvažuje sa so zmenami v sektoroch ekonomicky činných obyvateľov, a to najmä v prospech sektoru obecných a nadobecných služieb (využívanie geotermálnych prameňov) a v prospech sekundárneho sektoru (najmä výroby nadväzujúcej na primárny sektor). Premena štruktúry v sektoroch sa bude realizovať ponukou pozemkov nadväzujúcich na súčasne zastavané územie tak, aby sa **rozvoj obce** mohol realizovať vo vymedzených časových etapách: **návrh k roku 2015 a výhľad k roku 2025.**

V ponuke rozvoja nadobecných wellness –rekreačno-relaxačných, turistických a športových služieb sa v územnom pláne obce uvažuje na základe jednoznačných pokynov Súborného stanoviska obce ako obstarávateľa ku konceptu ÚPN -O Vlčany z júna 2005, aj z dôvodu majetko-právnych vzťahov a meliorácií medzi cestou do Šale a Váhom, umiestnenie areálu podľa variantu s napojením na predpokladaný cestný obchvat obce II / 573 v priestore nadväzujúcom na vrt termálnej vody v blízkosti prírodnej pamiatky (PP) Vlčianske mŕtve rameno pri ceste zo Somoly do Bufy, aj keď to nie ekologicky najoptimálnejší variant.

V ÚPN-O sa predpokladá vytvoriť sociálno-ekonomické podmienky trvalo udržateľného rozvoja (**Implementácia Agendy 21**) nielen v území obce, nielen pre vlastné obyvateľstvo, ale i pre obyvateľov priestoru južnej časti okresu Šaľa a vo väzbe na mestá Nové Zámky,

Dunajská Streda, Nitra a Kolárovo. Pracovné podmienky vo Vlčanoch budú preto vždy viazané k možnostiam prírodného potenciálu územia a k potrebám širšieho okruhu obyvateľstva.

S migráciou ako zdrojom populačného rastu sú spojené popri rozvoji hospodárskych aktivít a tvorbe pracovných príležitostí, najmä nová bytová výstavba, rozvoj hospodárstva a sociálnej infraštruktúry. Udržanie a zvýšenie počtu obyvateľov v obci Vlčany si vyžaduje vytvorenie podmienok: v ponuke zamestnania- v možnostiach podnikania – prevádzkovanie stabilnej internetovej stránky obce Vlčany s propagačnými informáciami o možnostiach podnikania, vytváranie permanentného informačného systému o území obce, o remeslách, o miestnych tradíciách, o možnostiach turizmu a rekreácie aj vo vzťahu k využitiu termálneho vrtu a rozšíreniu ponuky v oblasti agroturistiky (lov, rybolov, jazda na kočoch a koňoch, rekreačné sledovanie života vtákov a ostatných zvierat, článkovanie, vodné bicykle na Mŕtvom ramene Váhu, turistické chodníky a cyklistické trasy s potrebnou vybavenosťou a pod.) a k cykloturistickým návštevníkom a hosťom, prichádzajúcim na športových lodiach po Váhu, v ponukách pozemkov pre výstavbu domov a zariadení občianskej vybavenosti a technickej infraštruktúry pre miestnych záujemcov a prípadne bohatšiu poproduktívnu klientelu, v udržiavaní a zveľad'ovaní prít'azlivosti životného prostredia - krajinného obrazu celého katastrálneho územia obce Vlčany (vodné toky a plochy, mokrade, vlhké lúky a kosené lúky, úrodné polia, lužné lesy, poľné remízky, aleje, vetrolamy, dominantné stromy, „salaše“ v krajine, veľké záhrady so vzrastlými stromami v intraviláne obce, udržiavané domy a objekty, kultúrne a estetické verejné a poloverejné priestory v obci:

- námestia, ulice, dvory- dlažby, vodné plochy, výsadby zelene, uličný mobiliár –lavičky, odpadkové koše, informačné tabule, orientačný plán obce a celého katastrálneho územia so širším záujmovým územím Neded, Palárikovo, Selice, Dolný Chotár.

Urbanistické regulatívy: Obec sa bude vyvíjať ako radiálno-okružný systém s jadrom – terajším námestím s hlavnou rozvojovou osou smerom na Neded, kde sa navrhuje vytvorenie ďalšieho námestia okolo základnej školy, v ktorom sa bude lokalizovať riadiaca, sociálna, obchodná vybavenosť a vybavenosť služieb s doplnkovou funkciou bývania v bytových a rodinných domoch. Rozvoj jadra by mal zdôrazňovať výraznejšie hmotové zoskupenie a vnímanie centra. V jadrovom (zmiešanom) území bude etážovosť dvojpodlažná s využívaním podkrovných priestorov. Výšková hladina zástavby sa navrhuje 2+1 nadzemných podlaží so šikmou strechou s vikiermi (výška hrebeňa strechy max.10-12 m). Jadro obce (námestie) by malo vytvárať prít'azlivý priestor pre hostí i pre obyvateľov obce. Mali by sa v tomto zmysle aj intenzívnejšie využívať pre posedenie v objektoch občianskej vybavenosti dvorové a záhradné plochy za domami.

Výrazne sa navrhuje posilnenie funkcie zelene ako podporujúceho faktoru, v súlade s návrhom MÚSES. Rekrečno-kúpeľné centrum sa umiestňuje v lokalite Horná lúka – Dubové priamo v blízkosti vrtu termálnej vody pri ceste do Bufy pri prírodnej pamiatke Vlčianske mŕtve rameno. Uvažuje sa realizovať hotel – wellness (cca 120 lôžok) s kúpaliskom s celoročnou prevádzkou a apartmánová časť ubytovania, služby, ihriskové komplexy, verejný park, pešie trasy a plochy, dopravné vybavenie s parkovaním, prislúchajúca technická infraštruktúra. Rozsah navrhovaného územia je cca 20 ha. V tomto území nie je prípustné poľnohospodárske využitie pozemkov, ani chov domácich zvierat. Na predmetnú lokalitu je potrebné vypracovať Územný plán zóny.. Na navrhovaných lokalitách pre výstavbu rodinných domov by mala byť predzáhradka stanovená regulačnou čiarou 6,0 m od uličnej čiar (krajnice chodníka okolo cesty). Na pozemkoch novej výstavby rodinných domov je prípustné pristavovať objekty pre drobný poľnohospodársky chov, resp. využitie záhrad pre fóliovníky a skleníky. Pred domom na vlastnom pozemku treba počítať s voľnou plochou dĺžky 6,0 m na parkovanie osobného auta

Vzhľadom na vysokú hladinu podzemnej vody sa musí zabráňovať zasypávaniu existujúcich mŕtvych ramien Váhu – a mokradí, a udržiavať ich stabilizovanú plošnú výmeru. Pri umelom zmenšovaní týchto vodných plôch a mokradí ako priamy a nežiadúci následok sa zvýši hladina podzemnej vody v celej obci. Väčšia časť katastrálneho územia obce Vlčany sa bude využívať i naďalej ako orná pôda, menšia časť ako medzihrádzové lužné porasty. V krajine by sa mala výraznejšie prejavovať i lesná a trávnatá časť bývalého ramena Váhu (Pod lesom, Dubové a Pastierske), ako i menšie zvyšky mokradí, poprípade jazierka (Kapustnice, Dubové) alebo jamy po ťažbe štrku, štrkopiesku v severnej a západnej časti obce. V zastavanom území obce sa zvyrazňuje staré koryto Váhu, ktoré bude i v rozvoji využívané ako rybníky, resp. rekreačná plocha. Za najvýznamnejšie krajinno-ekologické prvky možno v katastrálnom území obce Vlčany považovať: stromové, krovité a lúčne porasty bývalého ramena Váhu Pod lesom-Dubové-Pastierske, stromové a krovité porasty mäkkého luhu a trvalé trávnaté porasty (TTP) medzi hrádzami rieky Váh, stromové porasty a TTP "Somola", stromové porasty a TTP "Pri farme", stromové a krovité porasty okolo Kolárovskeho kanála.

Krajina katastrálneho územia je typom prírodnej krajiny nížinnej, veľmi teplej s dúbavami na černozeiach. Podunajskú rovinu reprezentuje prvý vegetačný stupeň dubový, termofytikum. Z hľadiska antropogénnej premeny vegetačných formácií a ich vnútornej ekologickej stability územie predstavuje mozaiku polí, lúk a lesov s prírode blízkou drevinnou skladbou (biota lužná a vodná). Významné krajinné prvky sa viažu hlavne k rieke Váh a k prírodnej pamiatke (PP) Vlčianske mŕtve rameno a PP Bábske jazero.

Katastrálnym územím obce prechádza nadregionálny hydrický biokoridor Váhu. Je vymedzený ľavo- a pravostrannými hrádzami Váhu. Potenciálne porasty nadregionálneho biokoridoru tvoria zoskupenia mäkkého luhu (lužné lesy vrbovo-topoľové), ktoré v ostrých líniiach prechádzajú do poľnohospodárskej krajiny. Biocentrum regionálneho významu Bábsky hon okolo severnej hranice katastrálneho územia sa skladá zo stromových a krovitých porastov, trvalých trávnych porastov mäkkého luhu. Interakčný prvok tvoriaci náznak prepojenia nadregionálneho biokoridoru a pôsobiaci na okolité časti krajiny je "Vlčianske mŕtve rameno", ktoré je v časti Horné lúky, Pod lesom, Dubové a Pastierske. Tvoria ho väčšinou lesné a krovité porasty a TTP. V interakčnom území sa nachádza i línia vodnej plochy, menšie jazierka a mokrade. Jeho výraznou ekologickou súčasťou je prírodný prvok v piatom stupni ochrany "Vlčianske jazierko".

Stromové a krovité porasty sú pozostatky mäkkého lužného lesa v okolí koryta bývalého Váhu alebo sú v kategórii lužných lesov nížinných. V katastrálnom území sa nachádza i územie s mokradami, slatinami, rašeliniská, vlhké lúky, tečúce a stojaté vody, vodné plochy s rybníkmi. Tieto ostali po vybudovaní systému zavlažovania a odvodňovania územia (v časti Dubové, Kapustnice, Pastierske a Dolná lúka). Niektoré súčasné mokrade, resp. jazierka vznikli po ťažbe štrkopieskov. Po regulácii Váhu starý tok je využívaný ako rybník, ktorý tvorí ekologicky a krajinársky zaujímavú časť krajiny a je potrebné ho zachovať a chrániť. Zamokrené (podmáčané) lúky sa nachádzajú v hraniciach interakčného prvku v okolí Vlčianskeho mŕtveho ramena. Stromoradia okolo poľných ciest a kanálov vytvárajú charakteristický vzhľad krajiny a prispievajú k ekologickej stabilite. V tejto súvislosti je potrebné udržiavať súčasné stromoradia, resp. krovité porasty v okolí: poľných ciest častí Dubové, Horná lúka, Vlčianske lúky, Kapustnice, Palantáš, Za Váhom, kanálov - Kolárovske, Selický, Kačonský, Vlčiansky, Hanský, Dubovský, Líščí, Nededsko-Vlčiansky, Žihľavový, okolo kanálov v časti Batoňa a kanálov Za Váhom, poľnej cesty zo Somoly do Bufy (hodnotná orechová alej) Výraznejšie sa navrhuje rozšírenie stromovej vegetácie okolo Kolárovskeho kanála (zelený pás).

Kompozičné regulatívy: V intraviláne obce sa navrhujú ako hlavné kompozičné osi severojužná a východozápadná kompozičná os. Cez navrhnuté kompozičné osi prechádzajú tri vizuálne vnímané okruhové komunikácie. Kultivované hmotové dobudovanie bude hlavnou

úlohou pri riadení výstavby v obci (sledovanie radiacích línií, výtvarných prvkov, urbanistickej percepcie). Navrhovaná výstavba nesmie narušiť siluetu - panorámu obce zo súčasných cestných prístupov, preto uvažovaná podlažnosť, riešenie hmotnosti a tvar objektov sa musí prispôbiť návrhu ÚPN-O.

URČENIE PRÍPUSTNÝCH, OBMEDZUJÚCICH ALEBO VYLUČUJÚCICH PODMIENOK PRE VYUŽITIE JEDNOTLIVÝCH PLÔCH A INTENZITU ICH VYUŽITIA, URČENIE REGULÁCIE VYUŽITIA JEDNOTLIVÝCH PLÔCH, PRÍPUSTNÉ SPÔSOBY A KOEFICIENTY VYUŽITIA

Intravilán obce sa člení na prevažne : Obytné územie, zmiešané územie s prevažne mestskou štruktúrou zmiešané územie s prevahou plôch pre obytné budovy sa týka polyfunkčného územia, výrobné územie, sú lokalizované pri Somole a pozdĺž trasy železničnej trate Šaľa- Neded. Tieto pozemky bezprostredne nadväzujú na navrhovanú preložku štátnej cesty II / 573 a na súčasnú železničnú trať, rekreačné územie, sa lokalizuje v lokalite Horná lúka – Dubové priamo v blízkosti vrtu termálnej vody pri ceste do Bufy pri prírodnej pamiatke Vlčianske mŕtve rameno V návrhu funkčného využitia územia obce ide o určenie prevládajúcich funkcií a o určenie: prípustného, obmedzujúceho, zakazujúceho funkčného využitia., Územie verejnej zelene – Väčšie plochy ochrannej verejnej zelene v hraniciach intravilánu sa v návrhu ÚPN-O navrhujú medzi železnicou a súčasnými rodinnými domami - zelený pás je na pozemkoch obce a železnice. Plochy verejnej zelene - pás široký 12 m -sa navrhujú pozdĺž pravej strany cesty II / 573 od jej vstupu na územie katastra Vlčian od Šale po križovatku do Bufy pri objekte prečerpávacej stanice a obojstranne okolo cesty do Bufy od križovatky s cestou II / 573 po železnicu.

Intenzita využitia územia

V obsahu územného plánu zóny podľa § 13 sa uvažuje v ods. 10 - koeficient zastavanosti, ods. 11 - index podlažných plôch a ods. 12 - koeficient stavebného objemu. Tieto hodnoty nepatria do § 12 ale v nových navrhovaných plochách sa orientačne uvádzajú.

Intenzita využitia územia nových navrhovaných častí A1, A2, B, C, D, E1, E2, F, G, I, K, L, stavebných pozemkov pre rodinné domy v prelukách v intraviláne obce, H1, H2 a H3 sa bude pohybovať (pri použití koeficientu zastavanosti, indexu podlažných plôch a koeficientu stavebného objemu), % zastavanosti stavebného pozemku v nasledovných hodnotách:

- koeficient zastavanosti (pomer medzi plochou zastavanou stavbami a plochou pozemku). Za vzor sa berie "ideálny pozemok" 20x40 m a zastavaná plocha 250 m - $KZ = 0,312$,
- index podlažných plôch (pomer medzi plochou nadzemných podlaží a plochou pozemku) $IP = 0,37$,
- koeficient stavebného objemu (udáva koľko m^3 stavby je prípustných umiestniť na $1 m^2$ pozemku) - $KS = 1,25$.
- **30-40 % stavebného pozemku by malo byť zastavaného stavbami a 60-70 % stavebného pozemku by mala tvoriť záhrada alebo zeleň (aby sa predišlo prílišnému „zapečateniu“ (sealing) povrchu pôdy, neprípustnému z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja).**

Verejná občianska vybavenosť sa sústreďuje v jadrovom území obce, obchodná vybavenosť a služby v rozptyle medzi rodinnými domami. Navrhované pôdorysné a výškové usporiadanie obce a jej vnútorných priestorov sa prispôbuje **regionálnemu archetypu**, ako dôsledku historického vývoja v tomto prostredí a súčasnému stavu obce. Sú to plochy v centre na námestí obce a v budúcom centre pri základnej škole na hranici katastra s Nededom, určené najmä pre občiansku vybavenosť nekomerčnú a komerčnú, pre budovy a zariadenia turistického ruchu, miesta pre zhromažďovanie, parkové úpravy a pre obytné budovy vrátane

k nim patriacich stavieb a zariadení. V tomto území nie je prípustný chov domácich zvierat. Postupne treba obmedzovať intenzívne poľnohospodárske využitie pozemkov a zvýrazniť okrasnú funkciu zelene. Na predmetné lokality je potrebné vypracovať Územný plán zóny. Z hľadiska nekomerčnej OV: v oblasti kultúry je potrebné rozvoj a komplexnosť kapacít pre kultúrno-spoločenské aktivity riešiť vo vhodnom objekte v obci, (napr. v starom objekte dnešného Obecného úradu alebo v objekte starého mlyna pri cintoríne) je potrebné zriadiť netradičnou formou **informačné centrum obce** o možnostiach podnikania – prevádzkovanie stabilnej internetovej stránky obce Vlčany s propagačnými informáciami o možnostiach podnikania, vytváranie permanentného informačného systému o území obce, o remeslách, o miestnych tradíciách, o možnostiach turizmu a rekreácie aj vo vzťahu k využitiu termálneho vrtu a rozšíreniu ponuky v oblasti agroturistiky (lov, rybolov, jazda na kočoch a koňoch, rekreačné sledovanie života vtákov a ostatných zvierat, člnkovanie, vodné bicykle na Mŕtvom ramene Váhu, turistické chodníky a cyklistické trasy s potrebnou vybavenosťou a pod.) a k cykloturistickým návštevníkom a hosťom, prichádzajúcim na športových lodiach po Váhu, v ponukách pozemkov pre výstavbu rodinných domov, penziónov, apartmánov, bytových domov, zariadení občianskej vybavenosti a technickej infraštruktúry pre miestnych záujemcov a prípadne bohatšiu poproduktívnu klientelu.

Muzeálnu expozíciu s galériou na propagáciu unikátnych prírodných, archeologických, kultúrno - historických, etnických, folklórnych a novodobých pamätihodností a zvykov Vlčianskej komunity. V budúcom centre pri základnej škole na hranici katastra s Nededom navrhujeme vytvorenie centrálného zhromažďovacieho priestoru trhoviska.

Objekty kultúrnohistorickej hodnoty v obci, navrhované do Súpisu pamätihodností obce sú aj:

- Štruktúra a tvar pozemkov v obci, spôsob a intenzita zastavania pozemkov objektami, parcely s veľkými záhradami, staré stromy, orechové aleje.
- Krajinný obraz lužnej tradične poľnohospodársky (vhodne) využívanej krajiny so zastúpením stromovej a krovitej vegetácie v okolí vodných tokov a plôch, trvalých trávnatých porastov (lúk a pasienkov), ornej pôdy a záhrad so sieťou poľných ciest.
- Podľa údajov Archeologického ústavu SAV v Nitre sú evidované v katastri obce Vlčany významné archeologické lokality – sídliskové nálezy mladšej (cca 5 000 rokov) a neskorej doby kamennej (neolit- eneolit) pr. kataster, sídliskové nálezy zo staršej/strednej/mladšej bronzovej pr. kataster, sídliskové nálezy a pohrebisko z mladšej doby železnej (laténu) pr. kataster, sídliskové nálezy a hrobové nálezy z rímsko-provinciálneho prostredia pr. kataster, sídliskové a hrobové nálezy zo slovanského osídlenia a včasného stredoveku pr. kataster.

Uvedené kultúrno-historické hodnoty treba v rámci vyznačených prevádzkových a turistických trás na mieste označiť tabuľami so stručným textom histórie a zahrnúť ich do informácií a propagácie pre súčasnú a predpokladanú klientelu návštevníkov termálnych kúpeľov a pre turistov.

Zásady a regulatívy pre ochranu a využívanie prírodných zdrojov, ochranu prírody a tvorby krajiny, vytváranie a udržiavanie ekologickej stability, vrátane plôch zelene:

- Rešpektovať navrhované prvky RÚSES, ktoré vyžadujú vlastné fyzické dotvorenie napríklad revitalizáciou zregulovaných častí tokov, revitalizáciu sprievodnej vegetácie výsadbou pásov domácich druhov drevín a krovín pozdĺž tokov, zvýšením podielu trávnatých porastov.
- Priame napĺňanie zámerov je nutné realizovať podľa zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách.

Ochrana prírody:

- V riešenom území sa nenachádza vyhlásené veľkoplošné chránené územie. Ale sú vyhlásené maloplošné chránené územie 2 prírodné pamiatky (PP), katalógovými listami chráneného územia (5. stupeň ochrany).

Vlčianske mŕtve rameno pod evidenčným číslom 188 v kategórii PP, v pôsobnosti ŠOP-S-CHKO Dunajské luhy. Vyhlásená PP nie je súčasťou VCHÚ. Celková výmera je 8,23 ha, z toho lesná pôda je 6, 470 ha, vodné plochy 1,38 ha a ostatné plochy 0,38 ha. Územie predstavuje jednu z posledných ukážok mŕtvych ramien Váhu s pomerne dobre zachovaným pásom brehových porastov, s typickými hydrofilnými biocenózami. Bábske jazero pod evidenčným číslom 5 v kategórii PP, v pôsobnosti ŠOP-S-CHKO Dunajské luhy. Vyhlásené územie nie je súčasťou k VCHÚ. Celková výmera je 3,52 ha, z toho vodné plochy 3,25 ha. Lokalita je jedným z posledne pomerne dobre zachovalých mŕtvych ramien Váhu s otvorenou vodnou hladinou a s výskytom typickej flóry a fauny. Stromový porast okolo vodnej plochy je prirodzeným vetrolamom. Okrem uvedených plôch v katastrálnom území obce Vlčany chránené územia nie sú. Obidve PP nemajú vyhlásené ochranné pásmo. Katastrálne územie je evidované z hľadiska ochrany stupňom ochrany č. 1. Katastrálne územie obce nie je vymedzené v územiach Natura 2000.

Ekologicky významné segmenty:

vodné plochy, vodné toky, lesné porasty, sprievodné líniové porasty kanálov a aleje, plochy verejnej zelene a NDV v zastavanom území, všetky plochy nelesnej drevinovej vegetácie (NDV) a trvalých trávnatých porastov v častiach využívaných na poľnohospodárske účely.

Ekologicky významné lokality:

ÚPN-O navrhuje vyhlásiť podľa zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny:

- za nadregionálny biokoridor (NrBk) rieku Váh v katastrálnom území Vlčany (potenciálne porasty, ktoré tvoria zoskupenie mäkkého luhu, ostro prechádzajúce do poľnohospodárskej krajiny),
- za regionálne biocentrum Bábsky hon (RBc) územie biotopov medzi Somolou a Váhom (fytocenózy vysokokmenných vrbovo-topoľových lesov, krovitých vrb a ich vývojových štádií),
- za miestny biokoridor (MBk) širšiu líniu Vlčianskeho mŕtveho ramena (lesné a krovité porasty a TTP s líniou vodnej plochy, menšie jazierka, mokrade).

Minimalizácia vzniku a využívanie a správne zneškodňovanie odpadov kompostovanie organického odpadu, separovaný zber komunálneho odpadu.

Zmena technológie poľnohospodárskej veľkovýroby zmenšovanie honov, vytváranie pásov pôdoochrannej vegetácie dvojjetážové v šírke cca 5 – 10m, vytváranie plôch NDV tzv. remízok, pestovanie viacročných kultúr na plochách postihnutých vodnou a veternou eróziou, zmenenie kultúry z ornej pôdy na TTP, hlavne v okolí tokov, biocentier a biokoridorov, dodržiavanie agrotechnických a agrochemických opatrení.

Optimalizovanie priestorovej štruktúry rešpektovanie a akceptovanie ľudskej mierky a základných kompozično-priestorových fenoménov územia, dotváranie životného prostredia na ekologických princípoch podľa kostry ekologickej stability MÚSES (lokálneho ÚSES). Návrh novej hranice zastavaného územia obce Vlčany je vyznačené v grafickej časti dokumentácie ako záväzný regulatív.

Vymedzenie ochranných pásiem podľa osobitných predpisov. Do týchto pásiem patria aj:

- RBc - regionálne biocentrum Bábsky hon,
- MBc - miestne biocentrum (lokálneho významu) Vlčianske mŕtve rameno,
- NrBk - nadregionálny biokoridor rieky Váh v katastrálnom území Vlčany,

- genofondové lokality – toky potokov, vodných plôch, plochy nelesnej stromovej a krovitej vegetácie,
- PPF,
- prírodné hodnoty a prvky ekologickej stability MÚSES,
- historické a kultúrne pamiatky, archeologické náleziská.

URČENIE, PRE KTORÉ ČASTI OBCE JE POTREBNÉ OBSTARAŤ A SCHVÁLIŤ ÚZEMNÝ PLÁN ZÓNY ALEBO URBANISTICKÚ ŠTÚDIU

V záujme cieľavedomého rozvoja obce Vlčany areálu je potrebné obstarat' a pripomenkovať *územný plán zóny podľa § 13 vyhlášky č. 55/2001 v mierke 1:1 000* so zámerom upresnenia zásad a regulatívov funkčného využitia a priestorového usporiadania územia na vybrané lokality v obci.

Zoznam verejno-prospešných stavieb: v riešenom území, sú navrhnuté aj nasledovné verejnoprošpešné stavby- revitalizácia Mŕtveho ramena Váhu, revitalizácia prstenca mokradí na východnom okraji obce, revitalizácia odvodnenia časti Baláta – Žihľavový kanál, revitalizácia artézskych studní, občianska vybavenosť (OV) nekomerčná, zberný dvor, obecné trhovisko s vybavenosťou (hygiena...). prvky ekologickej stability NÚSES, RÚSES a MÚSES – biocentrá a biokoridory: RBc - regionálne biocentrum Bábsky hon, MBc - miestne biocentrum (lokálneho významu) Vlčianske mŕtve rameno, NrBk - nadregionálny biokoridor rieky Váh v katastrálnom území Vlčany, genofondové lokality – toky potokov, vodných plôch, plochy nelesnej stromovej a krovitej vegetácie, PPF, prírodné hodnoty a prvky ekologickej stability MÚSES.

Záver

Treba koncepčne využiť všetky dostupné možnosti pre komplexnú ochranu prvkov ÚSES v územnom rozvoji miest a obcí, využívať tradičné možnosti regulovania funkčného využitia územia a jeho priestorového usporiadania, ktoré obec vyhlasuje všeobecne záväzným nariadením na 10 až 15 rokov dopredu, podľa toho, aký je schválený návrhový horizont územného plánu obce.

Každá plocha – parcela v obci , predstavuje majetko-právny vzťah, do ktorého sa dá zasahovať len v zmysle platných legislatívnych predpisov a len do určitej únosnej miery.

Je nevyhnutné obyvateľov od útleho detstva vzdelávať v zmysle trvalo udržateľného rozvoja, pomôcť im vytvárať ich citovú väzbu k územiu obce a hľadať správne ekonomické využitie prírodného potenciálu katastrálneho územia obce. Permanentne treba robiť osvetu v komunite,- zaangažovávať obyvateľov, a tým zvyšovať ich environmentálne pozitívne vedomie spolupatričnosti s domovom a ich hrdosť naň.

Dnes sa takmer výlučne územný plán obce vypracováva v digitálnej forme. Absurdnosť situácie tkvie v tom, že kvalitné digitálne podklady obce väčšinou nemajú k dispozícii (obstarávanie je prídrahé a obce sú zavalené inými problémami) Dochádza ku skenovaniu rôznych máp a pod., a tým k nežiadúcej a pre laickú verejnosť nezrozumiteľnej abstrakcii vo forme skôr grafického plaggátu, než seriózneho právne záväzného dokumentu. Toto v očiach kritickej verejnosti spochybňuje potrebu a užitočnosť regulovania územného rozvoja ako takého.

Pre exaktné vypracovanie ÚPN-O a trvalo udržateľný rozvoj je nevyhnutnou stratégiou zo strany obcí aj s pomocou podpory zo štrukturálnych fondov EÚ zaobstarat' upresnenú aktuálnu účelovú digitálnu ortofotomapu s výškopisom a plošnou identifikáciou parciel KN a PK v adekvátnej podrobnosti mapovej mierky 1 : 5 000 na celé katastrálne územie obce , t.j. všeobecne zrozumiteľný model územia , starať sa o jeho permanentnú aktualizáciu a viesť informačný systém o funkčnom využívaní a priestorovom usporiadaní územia obce..

Zoznam použitej literatúry:

- [1] Zibrin, P.: Smery vo vývoji sídlisk, Slovenská komisia pre techniku, Bratislava 1968, 204ss.
- [2] European Commission:
A new partnership for cohesion. Third report on economic and social cohesion- COM(2004)107 of 18 February 2004 , European Commision, Office for official publications of the European Communities, Luxembourg 2004, pp. 248.
- [3] European Commission:
Working for the regions. Series: Europe on the move , Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2001, pp. 32.
- [4] Buček, A. – Lacina, J.- Territorial System of Landscape Ecological Stability in the ČSFR, pp.26-31. In Field workshop report Ecological Stability of Landscape, Ecological Infrastructure, Ecological Management., Federal Committee for Environment, Praha, Inst. Of Applied Ecology, Kostelec n.Č.l., 1992, pp 153.
- [5] Štatistický úrad SR: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2001. Vyd. SAV – VEDA, Bratislava 2001, 667ss.
- [6] Autorský kolektív: Buček,M.- Húsenicová,J.- Ivaničková,A.- Slimák,D.- Tvrdoň,J.- Zibrin,P.: Spracovanie úvodnej štúdie dlhodobej stratégie regionálneho rozvoja - EKOPOL Bratislava- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, Bratislava 2001, 84 ss.
- [7] Húsenicová, J., 2000-2001: Regionálna veda, Tempus-Phare, Žilinská univerzita, Vyd. EDIS ,Žilina 2000, 92 ss.
- [8] Zákon č. 50/1976 Zb. v znení neskorších noviel a novely a č. 237/2000 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.
- [9] Vision Planet, 1998-2001: Strategies for Integrated Spatial Development of the Central European Danubian and Adriatic Area. EU Programme Interreg II C - Phare CBC, 71 ss.
- [10] (www.build.gov.sk, www.strukturalne.fondy.sk)
- [11] (www.build.gov.sk)
- [12] Staněk, P.–Černá, J.: Prežije Slovensko rok 2000 ?, ÚDVEM pri EÚ, Bratislava 1995, ISBN 80-225-0689-3, 116 ss.